

مناطق ویژه

یا

آزاد تجارتي

نگاهی

به تجربه چین

محمد باقریان

در آبانماه سال ۱۳۶۹ یک هیات اقتصادی به منظور بررسی تحولات اقتصادی ده ساله کشور چین و نقش مناطق ویژه باز دیدی از مراکز عمده تجاری این کشور به عمل آورد. مقاله حاضر حاصل جمع بندی برداشتهای نگارنده (عضو هیات مذکور) از بازدیدها، مذاکرات به عمل آمده در جلسات بحث و بررسی مسائل با مسئولان و مدیران اجرایی کشور چین و مطالعه مدارک و گزارشهای مربوطه می باشد که امید است بتواند مورد استفاده مدیران اجرایی و کارشناسان علاقمند قرار گیرد.

در این مقاله تلاش گردیده است که ابتدا مقتضیات و چگونگی شکل گیری مناطق ویژه تجاری تشریح و ارتباط آن با اهداف و سیاست های کلان اقتصادی اجتماعی تبیین گردد و سپس از دیدگاه مدیریت استراتژیک ابعاد مختلف پدیده فوق بررسی و در انتها نتایج کاربردی که احتمالاً می تواند برای ایجاد مناطق و یا بنادر آزاد ایران مفید باشد ارائه شود.

اهداف و سیاست های کلان و مناطق آزاد

برای تبیین ارتباط اهداف و سیاست های کلان مناطق ویژه بهتر است نظری به این اهداف بیفکنیم. دولتمردان چینی این اهداف را به شرح زیر اعلام می نمایند.

- عدم وابستگی به ابرقدرتها در صحنه روابط بین الملل

- توسعه و تقویت اقتصاد ملی-

- ارتقاء سطح زندگی و تامین رفاه برای مردم چین.

هر چند دریافت روشنی از علل و عوامل چگونگی رسیدن به اهداف در هر کشوری نیاز به شناخت دقیقی از فلسفه اداره حکومت و اوضاع اقتصادی- اجتماعی آن کشور دارد ولی به هر تقدیر اهدافی کیفی از قبیل آنچه در بالا آمده است نوعاً مورد ادعای هر دولتی می باشد و آنچه در این مبحث اهمیت دارد ارزیابی طرق دستیابی به این اهداف و یاب به عبارتی استراتژیهای متخذه و

نتایج عینی به کارگیری آن می باشد. در زیر اهم راهبردهای بکار گرفته شده، آمده است که مختصراً به توضیح و ارتباط آنها با مناطق ویژه چین خواهیم پرداخت:

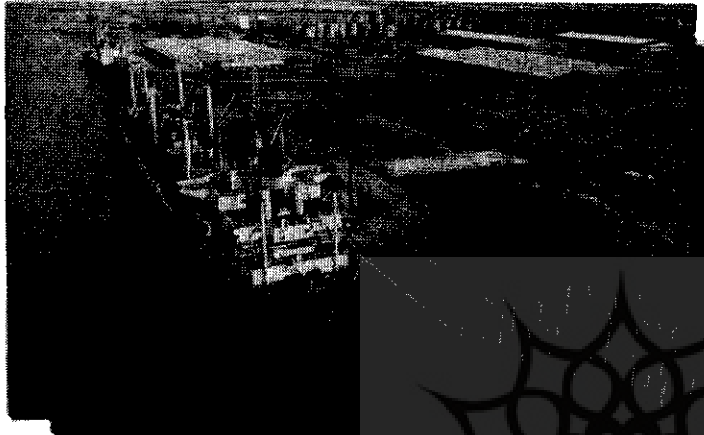
- ۱- مرجع دانستن توسعه اقتصادی بر توسعه سیاسی و آزادیهای اجتماعی.
- ۲- اعمال سیاست درهای بازار طریق ایجاد مناطق ویژه اقتصادی برای جذب تکنولوژی پیشرفته، به کارگیری الگوهای جدید مدیریت، جذب منابع سرمایه ای خارجی برای توسعه.
- ۳- تاکید بر افزایش تولید و بهبود کیفیت، ارتقاء سطح بهر موری، آموزش نیروی انسانی و توسعه و بهبود نرم افزارها.
- ۴- توجه ویژه به مکانیزه کردن کشاورزی، ایجاد صنایع تبدیلی، الکترونیک و توسعه اطلاعات.

۵- بهره گیری از انگیزه های اقتصادی در کنار انگیزه های سیاسی و عقیدتی جهت ایجاد عزم و نشاط ملی در تحقق اهداف توسعه اقتصادی- اجتماعی.

۶- توسعه همکاری جنوب- جنوب و تقویت رابطه با کشورهای جهان سوم.

از بررسی راهبردهای شش گانه بالا و اوضاع اقتصادی- اجتماعی چین در اوایل دهه ۱۹۸۰ چنین استنباط می شود که مقامات چینی برای دستیابی به سطح قابل قبولی از اهداف سه گانه، شرایط و امکانات اقتصادی- اجتماعی کشور را پاسخگوی رشد و توسعه مورد انتظار نمی دانند و به عبارتی علیرغم شکل گیری حداقل زیربنای اقتصادی و دستیابی به صنایع سنگین و دفاعی استراتژیک و کشاورزی نسبتاً خوداتکاء مع الوصف تکنولوژی، فلسفه و شیوه مدیریت و منابع اقتصادی بالفعل داخلی را قادر به پاسخگویی به نیازمندیهای جمعیت میلیاردي و کشور پهناور چین ندانسته و به این نتیجه رسیده اند که وقت آن فرا رسیده است که در فضای جدیدی فعالیت های اقتصادی- اجتماعی شکل گیرد. به همین جهت سیاست محوری دزهای باز را مطرح کرده اند به عنوان عامل اساسی تحقیق این سیاست ایجاد مناطق ویژه اقتصادی را در دستور کار خود قرار داده اند. دقت در زمینه های مورد تاکید در راهبردهای متخذه نشان می دهد که در

می‌باید که با دو چرخه‌های خود در میان اتومبیل‌های غربی با آرامی تردد می‌کنند. مدیریت به شیوه غربی، تکنولوژی و سرمایه‌گذاریهای خارجی به «شن‌جن» چهره‌ای کاملاً متفاوت در مقایسه با دیگر مناطق چین بخشیده است. نگاهی به مقررات و قوانین ناظر به ارتباط این مناطق با دیگر مناطق چین و نیز کنکاشی در اوضاع اقتصادی و اجتماعی در برخی مناطق همجوار و شهرهای نزدیک چنین نتیجه

می‌دهد که تحولات اقتصادی-اجتماعی حاصله در این نواحی تدریجاً از یک منطقه به دیگر مناطق با جمعیت بیشتر و گستره وسیع‌تر تسری و نفوذ داده می‌شود.

برای نمونه مقررات ناظر بر تردد و سکونت ساکنان دیگر مناطق به منطقه مذکور چنان است که افراد حق سکونت برای مدت محدود را در این ناحیه دارا می‌باشند و با آزادسازی تدریجی تردد مردم سایر مناطق کشور، موجب می‌گردند که با حضور اقشار مختلف در چنین فضایی و مراودات اقتصادی-اجتماعی که با محیط و جامعه برقرار می‌کنند رفتار پاره‌ای از عادات فرهنگی، سوغاتی از محصولات تولیدی و بالاخره روشهایی از مدیریت نوین را دربرگشت به موطن خود به ارمغان ببرند و بدین ترتیب فضای اقتصادی-اجتماعی دیگر نقاط چین را برای یک تحول تدریجی آماده سازند. در واقع چنین مناطقی در چین به عنوان یک مخزن تجربه تمدن غربی و تحت کنترل دولت مرکزی عمل می‌نماید که دستاوردهای تکنولوژیک مدیریتی و خدماتی و محصولات آن به صورتی آرام به درون جامعه چین رسوخ داده می‌شود. به تعبیری درست چین با ایجاد مناطق آزاد پرسترویکای تمام عیار را بدون سروصدا از اوایل دهه ۸۰ شروع کرده است.

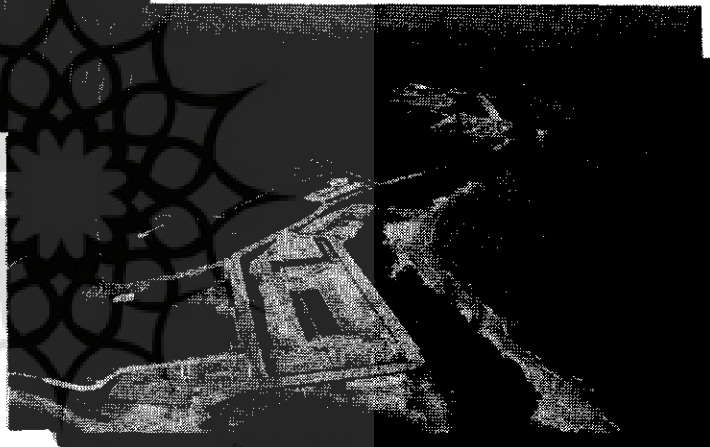
در واقع نقش مناطق ویژه در جهت ایجاد تحول اداری، تکنولوژیک و تغییر ساختار کمونیستی مدیریت اقتصادی دولت چین خیلی بیش از نقش و اهمیتی است که این گونه مناطق در سایر

صمیمی از پیکره نظام اقتصادی-اجتماعی را تشکیل دهد.

پرسترویکای چینی

برای درک و دریافت روشنی از اهمیت این ابزار در برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی چین ارائه تصویری کلی از این امر ضروری است. برابر گزارشهای دریافتی، مناطق آزاد

بینش و فلسفه اداره جامعه، دگرگونی اساسی رخ داده است و لذا بایستی در چارچوبی کنترل شده، مجاری لازم برای ورود و هضم تکنولوژی، شیوه‌های نوین مدیریت و منابع خارجی مورد نیاز را فراهم و همزمان موجبات ایجاد دگرگونی در ساختارهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مناسب این نگرش اقتصادی-اجتماعی را برقرار نمایند. توجه مؤکد به مسائلی نظیر بهبود کیفیت، افزایش تولید، ارتقاء سطح بهره‌موری، آموزش نیروی انسانی، بهبود و توسعه نرم‌افزارها، ایجاد صنایع الکترونیک و توسعه کاربرد اطلاعات در مدیریت و بالاخره بهره‌گیری بیشتر از انگیزه‌های اقتصادی و رقابت در راهبردهای متخذه، ضمن اینکه نشان از سازگاری سیاستها دارد بیانگر این معنی است که فضایی این چنین را یا بایستی در بیرون از دروازه‌های چین و خارج از فلسفه حاکم بر مدیریت جامعه چین جستجو کنند و یا به طریقی چنین فضایی را در درون مرزهای

در دست احداث و یا ایجاد شده چین عمدتاً در جنوب و شرق کشور چین قرار دارند. یکی از این مناطق که مورد بازدید هیات قرار گرفت منطقه ویژه «شن‌جن» واقع در ایالت «گانتون» در جنوب «چین» می‌باشد. در این منطقه شرایط اقتصادی-اجتماعی یک شهر اروپائی و غربی با تمام خصوصیات آن حکمفرماست. تنها چینی‌های صبور با چهره‌های قانع را کمی متفاوت با محیط

جغرافیائی ایجاد نموده و تحت نظارت، چنین شیوه‌هایی را تجربه نمایند. آنها راه دوم را نتخاب کرده و این امر را در قالب مناطق ویژه شکل داده‌اند. با توضیح فوق ملاحظه می‌شود که چگونه این مناطق نقش بسیار کلیدی در تحولات چین بازی کرده و می‌کند و می‌توان بر روشنی ارتباط اهداف و ماموریت‌های این مناطق را با اهداف و سیاستها و شرایط اقتصادی-اجتماعی و مبنای ارزشی کشور چین مشاهده کرد. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که شکل‌گیری، تولد و شان و شیوه بکارگیری این مناطق ویژه (ونه آزاد ز هر قید و بندی) پیوند تنگاتنگی با شرایط و وضاع اقتصادی-اجتماعی، فلسفه و بینش اداره جامعه و اهداف و سیاست‌های هر کشوری داشته و بایستی با این نگرش، ماموریتها، انتظارات و توقعات و خلاصه ویژگیهای مخص این مناطق طراحی شود تا بتواند نقش ابزاری مکمل و یساری‌دهنده داشته و جزئی

*** در منطقه‌ای نظیر «شن‌جن» در جنوب «چین» ادعا می‌شود که یک سرمایه‌گذار ظرف ۱۵ روز می‌تواند ارزیابی دقیقی از آنچه می‌تواند بکند در دست داشته باشد.**

نظامهای اقتصادی- اجتماعی دارا می باشد. آنچه در اینجا حائز اهمیت است تأثیرپذیری نقش این نواحی از فلسفه و شرایط اقتصادی- اجتماعی کشور متبوع می باشد که می توان آگاهانه این ارتباط را تنظیم و از بکارگیری الگوهای رایج و بیگانه با شرایط بومی پرهیز کرد.

مناطق ویژه از دیدگاه مدیریت استراتژیک

بررسی جنبه های مختلف ناظر بر شکل گیری و مدیریت این مناطق یا نگرش استراتژیک می تواند ملاحظات عمومی و لازم الرعایه را برای برنامه ریزی و مدیریت این مناطق مطرح سازد که در زیر بطور اختصار بدان پرداخته می شود:

- فلسفه و بینش حاکم از آنچه در بخش اول بدان پرداخته شد می توان بطور کلی جایگاه و نقش زیر را به عنوان نگرشی مطلوب به مناطق ویژه مطرح کرد:

۱- مناطق ویژه و یا آزاد تجاری ویژگی های خود را از شرایط اقتصادی- اجتماعی کشور متبوع و شرایط اقتصادی- اجتماعی بین المللی اخذ می نماید و ناظر به رفع نارسائی های مشخص می باشد

۲- مناطق ویژه جزئی از پیکره نظام اقتصادی- اجتماعی کشور مادر می باشند و تجانس اهداف و سیاستها و ساختارهای آنها با نظام مادر از الزامهای اساسی بکارگیری این ابزار می باشد.

۳- الگوهای رایج مناطق آزاد در کشورهای در حال توسعه یا توسعه یافته را نمی توان بدون تطبیق با شرایط اقتصادی- اجتماعی مورد نظر و به تعبیری بدون بومی کردن آنها به کار گرفت

باعنایت به موارد فوق الذکر برخوردی تعاملی و تحلیلی و نگرشی بلند مدت در بکارگیری این ابزار می تواند نتایج مورد انتظار را در برداشته باشد و در غیر اینصورت بیم آن می رود که نه تنها گرهی از مشکلات فراروی مدیریت را باز ننماید بلکه باری بردوش نظامهای اقتصادی اجتماعی شود.

اهداف مناطق ویژه

اهداف اینگونه مناطق به تناسب موقعیت منطقه ای و بین المللی این نواحی و تأثیری که از اهداف اقتصادی- اجتماعی برنامه های توسعه هر کشور می پذیرند می تواند متفاوت باشد. برای نمونه اهداف منطقه «شن جن» به وسعت ۶۰ کیلومتر مربع واقع در ایالت «کانتون» در جنوب «چین» که در مجاورت «هنگ کنگ» قرار دارد به شرح زیر تعیین شده است:

۱- دستیابی به شاخص های مندرج در برنامه های توسعه اقتصادی- اجتماعی چین.

* مناطق ویژه جزئی از پیکره نظام اقتصادی- اجتماعی کشور مادر می باشند. * الگوهای رایج مناطق آزاد در کشورهای در حال توسعه یا توسعه یافته را نمی توان بدون تطبیق با شرایط اقتصادی- اجتماعی مورد نظر به کار گرفت.

۲- ایجاد ظرفیتی تجاری برای حجم مبادلاتی نزدیک به ۶ میلیارد دلار در سال.

۳- جذب و بکارگیری شیوه های نوین مدیریت اقتصادی و جذب تکنولوژی های پیشرفته با ایجاد ساختاری صنعتی یا جهت گیری صادراتی.

۴- جذب منابع سرمایه ای خارجی برای ایجاد تأسیسات و توسعه در منطقه.

از بررسی و مقایسه اهداف مذکور و اهداف سیاست های کلان دولت چین می توان بخوبی تأثیرپذیری منطقه را از برنامه کلان اقتصادی- اجتماعی دولت مشاهده کرد.

این تأثیر متقابلاً بایستی روی راهبردهای توسعه منطقه، ساختار فیزیکی (آزمایش منطقه)، ساختار نرم افزاری و یا به عبارتی سیاست های ترجیحی، قوانین و مقررات، منابع، نیروی انسانی، تسهیلات رفاهی... و کلیه شئون اجتماعی- اقتصادی منطقه اثر مستقیم و غیر مستقیم گذارده تا در مجموع ساختار مناسب را برای تحقق اهداف معین شده ایجاد نماید.

مشاهده ساختمانهای چند ده طبقه عظیم تجاری، سیستمهای اطلاعاتی تجاری مستقر در این مراکز، شبکه عظیم مخابرات و ارتباط با بازارهای بین المللی... همگی حاکی از تأثیر پذیرفتن طرح جامع منطقه از هدف کمی ۶ میلیارد دلار حجم مبادلات تجاری سالانه برای منطقه می باشد. حضور مدیران مجرب در بنگاههای اقتصادی، فعالیت مراکز آموزشی و تحقیقات تکنولوژیک، صنایع تبدیلی در زمینه انفورماتیک و کامپیوتر که ظرف چهارماه از تاریخ شروع سرمایه گذاری به بهره برداری می رسد و محصولات آن به هنگ کنگ و بازارهای منطقه صادر می شود نشان از پیش بینی های لازم برای تحقق شکل گیری صنایع تکنولوژیک صادراتی و فراهم کردن مقتضیات لازم دارد. همچنین حضور مشاوران گوناگون اقتصادی و بازرگانی در منطقه و تسهیلات دیگر رفاهی از ملحوظ داشتن اهداف مورد نظر دیگر در ایجاد این منطقه حکایت می کند.

این بدان معنی است که در طراحی طرح جامع این مناطق بایستی اهداف کمی و کیفی این مناطق، قابلیت تبیین در نظامهای ساختار سازی و نرم افزاری منطقه را پیدا کند و متبلور شود تا پس از اجرای طرح بطور طبیعی فعالیت های اقتصادی- اجتماعی در مجاری و تحت ضوابطی

شکل گیرد که منجر به تحقق اهداف از پیش تعیین شده منطقه شود. مقایسه چنین ملاحظاتی با مجموع ملاحظاتی که در طراحی یک شهرک ساده صورت می گیرد عمق دقت و زمان لازم برای برنامه ریزی فنی- اقتصادی این مناطق را روشن می نماید.

استراتژیهای شکل دهی به مناطق ویژه

راهبردهای اصولی که در طراحی و ایجاد راهبری مناطق آزاد یا ویژه بایستی به عنوان راهبردهای محوری مورد نظر قرار گیرد به شرح زیر است:

- ایجاد شرایط و محیط سرمایه گذاری به گونه ای که بیشترین بازدهی سرمایه را در مقایسه با دیگر مناطق آزاد موجب شود.

- فراهم آوردن شرایط و مقتضیاتی که ایجاد و بهره برداری از تأسیسات اقتصادی، متکی به تسهیلات و استمرار مناسبی از پشتیبانی های خدماتی و زیر بنایی عمومی باشد.

- ایجاد تشکیلات و نظام مدیریتی که خدمات و حمایت های مورد نیاز در منطقه به گونه ای ارائه شود که موجب سرعت هر چه بیشتر در بازدهی سرمایه گذارها شده و جلب رضایت سرمایه گذاران فراهم گردد.

- بکارگیری مدیریتی توانمند با اختیارات تعریف شده و مقررات و قوانین مسدود و منتهی که قابلیت پاسخگویی و مقابله با تحولات بازارهای بین المللی را دارا بوده و اطمینان لازم را در سرمایه گذاران ایجاد نماید.

راهبردهای کلی و اساسی فوق الذکر خطوط روشنی را در شکل گیری ساختار ساختار سازی (نظیر تأسیسات زیربنایی، خدمات عمومی...) و مقررات و سیاست های ترجیحی و دیگر شئون منطقه ترسیم و تجویز می نماید. از این خطوط چنین استنباط می شود که همه چیز آنچه چنان بایستی باشد که شرایط منطقه را با دیگر مناطق آزاد تجاری قابل رقابت گرداند و این ممکن نمی شود مگر از طریق ایجاد شرایطی که بازدهی بیشتر سرمایه، تضمین خدمات پشتیبانی، سرعت عمل بیشتر، قوانین روشن و ارتباط مستمر با بازارهای جهانی و در نهایت اطمینان در سرمایه گذاری را موجب گردد.

مدیران و برنامه ریزان این مناطق همواره بایستی برای این سؤال که چرا بایستی سرمایه گذاران به منطقه آنان روی آورند پاسخی داشته باشند؛ در منطقه ای نظیر «شن جن» در جنوب «چین» ادعا می شود که یک سرمایه گذار ظرف ۱۵ روز می تواند ارزیابی دقیقی از آنچه می تواند بکند در دست داشته باشد و تمام پاسخ های خود را برای تصمیم گیری روی زمینه سرمایه گذاری، میزان سرمایه، بازدهی، شکل اجرا، بهره برداری و دهها سؤال دیگر در اختیار داشته باشد. آماده سازی

محیط و ملاحظات ناشی از اهداف و راهبردهای برشمرده تا آنجا پیش می‌رود که سرمایه‌گذار تنها بایستی ارزیابی خود را با برآورد خویش از دیگر مناطق مقایسه نموده و تصمیم بگیرد.

سیاست‌های ترجیحی، قوانین و مقررات

جهت تحقق اهداف و راهبردهای مستحده و اعمال گرایشها و ترجیحاتی که برنامه‌ریزان و مدیریت اینگونه مناطق بدانال آن هستند بایستی انواع و اقسام سیاست‌های ترجیحی و تشویقی طراحی و در قالب قوانین و مقررات گوناگون متبلور شود که این به عبارتی بخشی از ساخت نرم‌افزاری منطقه را شکل می‌دهد.

سیاستها و تشویق‌های ناظر به مواردی نظیر: سقف‌های مختلف سرمایه‌گذاری، بکارگیری تکنولوژی‌های مورد نظر، قابلیت صادراتی بودن محصول، سقف‌های مختلف برای صدور حجم بیشتری از محصولات، معافیت‌های مالیاتی برای انتقال سود سرمایه به خارج از منطقه، ورود و خروج انواع کالا و خدمات به منطقه، فروش خدمات زیربنایی با قیمت‌های متفاوت برای موارد مختلف و زمین‌های گوناگون صنایع، تسهیلات اعتباری، نیروی انسانی، روابط استخدامی، خدمات مختلف تجاری، عوارض صنعتی، شرایط ثبت شرکتها، نوع تشکل سرمایه‌ها و دهها مورد دیگر در قالب انواع و اقسام معافیت‌ها بگونه‌ای شکل می‌گیرد که نهایتاً موجبات تحقق هر چه سهل‌تر و سریع‌تر اهداف و راهبردهای مذکور را فراهم می‌کند و نهایتاً تبلور این گرایشها به صورت قوانین و مقررات روشن و مدون، ساختی نرم‌افزاری را شکل می‌دهد. سرمایه‌گذار هنگام برخورد با مجموعه‌ای با چنین خصوصیات، در جهت مطلوبیت‌های طراحی شده م

برمیدارد و چیزی را تولید می‌کند که منطقه برای آن طراحی شده است. در هر یک از مناطقی که در چین مورد بازدید قرار گرفت این ویژگی بخوبی مشاهده می‌گردد و می‌توان گفت که حداقل ۳۰ قانون و مقررات، در جهت ملحوظ کردن گرایشها برنامهریزان بایستی طراحی و تدوین گردد که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- قانون ناظر به استفاده از زمینهای منطقه.
- قانون ناظر به ثبت شرکتها.
- قانون ناظر بر روابط کار
- قانون ناظر به اموال و دارائی‌های منقول و ثابت شرکتها و افراد حقیقی.
- قانون ناظر بر امور گمرکی.
- قانون ناظر به امور مالیاتی.
- قانون ناظر بر امور پولی و بانکی.
- قانون ناظر به تشکل سرمایه و انواع مشارکتها.
- قانون ناظر بر حمایت از سرمایه‌گذاران.
- قانون ناظر بر حسابرسی و بازرسی.

و دهها قانون یا مقررات دیگر که هر یک بخشی از گرایشها و سیاست‌های ترجیحی و یا ملاحظات حاکم بر سیاست‌های کلان منطقه را در خودنهان دارد و هر یک به نوعی به فعالیتهای اقتصادی-اجتماعی علامت صحیحی را ارائه می‌نماید تا در مجموع برنامه‌های تنظیمی آنچنان که پیش‌بینی شده محقق شود.

ساختار سخت‌افزاری و فیزیکی منطقه ویژه

ایجاد شرایطی مطلوب برای دستیابی به اهداف از طریق اعمال راهبردهای مستحده و سیاست‌های ترجیحی حاکم بر این مناطق که موجب بازدهی بالا، سریع و مطمئن سرمایه‌گذاریها گردد نیازمند تهیه طرحی جامع ناظر بر موقعیت منطقه‌ای این نواحی و تامین شرایط زیربنایی، خدماتی و تولیدی و زیست محیطی بوده و از اهمیتی درجه یک برخوردار می‌باشد. ارتباط با بازارهای مورد نظر، موقعیت جغرافیایی، سطح تکنولوژی‌های مورد انتظار، زمین‌های صنعتی هدف‌گیری شده، تنوع و ماهیت ماموریت‌های پیش‌بینی شده برای منطقه نظیر عملکردهای تجاری، صنعتی، توریستی، ... و خلاصه تمام شاخص‌های کمی و اهداف کیفی دردگرگونی و شکل‌گیری ساختار فیزیکی منطقه موثر می‌باشد و بایستی پیش‌بینی‌های لازم در طراحی منطقه بعمل آید. در زیر برخی از اهم مواردی که در چنین طرح‌های جامعی ملحوظ می‌گردد، ارائه می‌شود.

۱- پیش‌بینی و ایجاد نواحی و زیرساز مجموعه‌های تجاری صنعتی، اجتماعی و ... برای انواع اهداف و ماموریتها و عملکردهای پیش‌بینی شده در منطقه و پیش‌بینی حداکثر تاسیسات عمومی و جنبی لازم برای استقرار فعالیتهای مذکور به گونه‌ای که در بعضی موارد تا ایجاد ساختمان‌های تیب تولیدی برای ایجاد صنایع مورد نظر طراحی لازم صورت می‌گیرد.

۲- پیش‌بینی و ایجاد خدمات و تاسیسات زیربنایی منطقه‌ای نظیر شبکه‌های آب، برق، گاز، راه‌آهن، راه‌آبی، راه زیرزمینی، اتبانهای عمومی،

مدیریت به شیوه غربی

تکنولوژی و سرمایه‌گذاری‌های

خارجی چهارم کاملاً متفاوت به

منطقه آزاد «شن‌جن» در مقایسه

با دیگر مناطق چین بخشیده

است.

... و نیز شبکه‌های ارتباطات خارجی زیر بنایی مانند بنادر، خطوط هوایی، فرودگاه و ... متناسب با اهداف و سیاست‌های کمی و کیفی در نظر گرفته شده.

۳- پیش‌بینی و ایجاد امکانات زیستی و اجتماعی، نظیر، نقاط مسکونی، تاتر، سینما، ورزشگاه، موسسات آموزشی، .. و سایر امکانات رفاهی نظیر مراکز خرید، مدرسه، مراکز اجتماعی و فرهنگی و توریستی.

۴- پیش‌بینی و ایجاد نظام‌های لازم برای پشتیبانی عملیات تولیدی نظیر مراکز بانکی، بیمه، حمل و نقل، گمرک، مراکز خدمات مشاوره‌ای، مالی، حقوقی، تجاری، اطلاع‌رسانی و ...

۵- پیش‌بینی و ایجاد سیستم‌های لازم برای توسعه علوم و فنون و مراکز تحقیقاتی و تکنولوژیک در صورت نیاز.

۶- پیش‌بینی استقرار سیستم‌های مخابراتی، اطلاعاتی و ارتباطی با مراکز داخل کشور و مراکز بین‌المللی نظیر پست سریع، تله‌پست، فاکس، تلفن، تلکس و ... موارد بالا و نمونه‌هایی از این قبیل تسهیلات و پیش‌بینی‌های ضروری است که هر اندازه بتواند در آمایش منطقه به صورت برنامه‌ریزی شده و هدفدار ملحوظ گردد

بسیار مهم است و بازدهی سرمایه‌گذاریها را افزایش و اطمینان سرمایه‌گذاران را بیشتر جلب می‌کند.

منابع مالی

تامین منابع مورد نیاز مالی این مناطق از طرق مختلفی صورت می‌گیرد که با توجه به آنچه در چین تجربه شد، ترکیبی شرح زیر دارد:

- منابع دولتی به صورت وام از طریق سیستم بانکی در اختیار شرکت‌های دولتی که در امور زیر بنایی و پشتیبانی سرمایه‌گذاری می‌نمایند قرار داده می‌شود. این قبیل سرمایه‌گذاریها نیز معمولاً با مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی صورت می‌گیرد.

- منابع بانکی صرفاً در امور جاری شرکتها و جهت تامین نقدینگی و سرمایه در گردش و به صورت وام‌های کوتاه مدت و میان مدت در اختیار شرکتها قرار داده می‌شود.

- منابع مورد نیاز برای سرمایه‌گذاریهای ثابت در تاسیسات تولیدی از طریق سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی تامین می‌شود.

ترکیب منابع فوق تابع سیاست‌های کلان اقتصادی کشور مادر بوده و متناسب با شرایط اقتصادی-اجتماعی پیش‌بینی شده در طرح منطقه و سیاست‌های ترجیحی نسبت به استفاده منابع فوق‌الذکر تغییر می‌کند.

نیروی انسانی

در اینگونه مناطق نوعاً محدودیتی برای جذب و نیروی انسانی متخصص خارجی اعمال نمی‌گردد و متناسب با اهداف و سیاست‌های ناظر بر منطقه مقررات تردد و ضوابط حضور

نیروی انسانی کشور متبوع مدون می‌گردد. آنچه در این گونه مناطق از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است نظارت اجتماعی بر حضور نیروی انسانی شاغل خارجی می‌باشد که در نظامهای مبتنی بر فلسفه و بینش ایدئولوژیک و الزامهایی که از این مبانی نشأت می‌گیرد قواعد خاصی را می‌طلبد. این گونه موارد در قوانین ناظر بر امور اجتماعی و امور پرسنلی بایستی توسط دولت تنظیم و به گونه‌ای مناسب بکار گرفته شود. از آنجا که حضور نیروهای خارجی با فرهنگهای مختلف موجب بروز پیامدهای مختلف اجتماعی می‌شود لذا اعمال ضوابط و مقرراتی برای کنترل مقایسه اجتماعی ایجاد می‌نماید تسهیلات فرهنگی و تسهیلات سالم دیگر بگونه‌ای فراهم گردد که جبران محدودیت‌های ناشی از بکارگیری اینگونه ضوابط را بنماید و یا بگونه‌ای در امکانات زیست محیطی و تفریحات سالم تنوع و گسترش لازم را ایجاد نماید.

در نظارت و کنترل - هدایت و راهبری

حضور یک بافت اقتصادی - اجتماعی متفاوت و فضائی جدید در جوار کشور ما در با مقررات

وساختاری که به هر تقدیر برای حضور نیروهای فعال اقتصادی - اجتماعی جوامع خارجی و داخلی شرایط ویژه‌ای را طراحی کرده است موجب می‌گردد که نظارت بر فعل و انفعالات درونی این مناطق و مبادلات آنها با جامعه ما در محیط بین‌الملل از حساسیت ویژه‌ای برخوردار باشد و عملکردها مستمراً مورد ارزیابی قرار گیرد و دست آورده‌های

اجتماعی و اقتصادی و پوی آمدهای سوء این نواحی در کانون توجه واقع شود. از این‌رو برای پاسخگویی به این حساسیت تمهیدات ویژه‌ای پیش‌بینی شده که به صورت سازماندهی خاص و ساز و کارهای ویژه‌ای در ساختار اداری منطقه و مدیریت این گونه مناطق خود را نشان می‌دهد. اهم این ویژگیها که نظارت و هدایت و راهبری را بصورت موثر ممکن می‌گرداند به قرار زیر می‌باشند:

۱- ایجاد ستادی تخصصی متشکل از کارشناسان اقتصادی - اجتماعی بعنوان نهاد برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی - اجتماعی این مناطق و نظارت عالی بر آنها تحت نظر مستقیم دولت که ضمن طراحی و پیشنهاد و اهداف و سیاستهای هماهنگ با برنامه‌های توسعه اقتصادی - اجتماعی توصیه‌های لازم را در حین اجرای برنامه از طریق نظارت عالی به دولت ارائه می‌نماید.

* اهداف مناطق ویژه به تناسب موقعیت منطقه‌ای و بین‌المللی این نواحی و تاثیری که از اهداف اقتصادی - اجتماعی برنامه‌های توسعه هر کشور می‌پذیرد می‌تواند متفاوت باشند.

۲- ایجاد کمیته قانون‌گذاری ویژه این مناطق که مقررات کلان مناسب با شرایط این مناطق را طراحی و پس از تصویب ابلاغ می‌نماید.

۳- پیش‌بینی مقررات و نهادهای لازم برای حل و فصل امور قضائی و حقوقی در داخل منطقه و در مراجع بین‌المللی.

۴- پیش‌بینی سیستم اختیارات مناسب برای مقامات محلی و دولت مرکزی به گونه‌ای که ضمن حفظ انعطاف لازم برای مدیریت‌های مسئول در منطقه، خدشهای به هماهنگی منطقه با نظام اقتصادی - اجتماعی کشور وارد نیآورد.

نتیجه‌گیری

در بخش‌های پیشین این مقاله ملاحظات مختلف در شکل‌گیری و بهره‌برداری از مناطق ویژه و هشدارها و نتایج قابل استنتاج حسب مورد بطور اجمال بیان شد. در این بخش شایسته است از دید سرمایه‌گذاران نظری به این مناطق انداخته شود. این گروه از مخاطبان، اصلی، آنچه را که از این مناطق و مدیریت‌های مسئول انتظار دارند در قالب توقعات زیر بیان می‌دارند:

- ۱- بازدهی هرچه سریعتر و بالاتر سرمایه در مقایسه با دیگر مناطق آزاد، با موقعیت مشابه.
- ۲- قوانین و مقررات حمایتی از سرمایه‌گذاران در مواقع ورشکستگی و موارد مشابه.
- ۳- خدمات و امکانات زیربنائی مطمئن و مستمر.
- ۴- قوانین و مقررات و سیاستهای ترجیحی مدون در زمینهای گوناگون.
- ۵- ارتباطات سریع و مطمئن با دنیای خارج.
- ۶- خدمات اطلاع‌رسانی تجاری و فنی - اقتصادی و نرم‌افزاری در زمینهای مختلف.
- ۷- نیروی انسانی فراوان و آموزش دیده.
- ۸- جاذبه‌های عمومی زندگی و امکانات فرهنگی - اجتماعی و توریستی.
- ۹- دسترسی سریع به بازارهای نزدیک و طرف تجاری در منطقه.

البته برآورد این توقعات در صورتی ممکن است که مدیریت این مناطق کلیه ملاحظات برشمرده در این مقاله را در طراحی طرح جامع این مناطق با صبر و حوصله ملحوظ و با اجرای طرح به آن عینیت بخشد. در این صورت است که اطمینان سرمایه‌گذاری در سرمایه‌گذاران تنها با مشاهده تمهیدات همه جانبه در این شکل‌گیری و بهره‌برداری از این گونه مناطق ایجاد می‌گردد و لذا هرگونه مسامحه در بنر خوردی عملی و استراتژیک در ایجاد این مناطق نه تنها موجب عدم جلب اطمینان سرمایه‌گذاران می‌شود که عواقب مصیبت‌بار اقتصادی - اجتماعی را نیز برای کشور متبوع به بار خواهد آورد. □

پرتال جامع علوم انسانی و مطالعات فرهنگی